

Toekomstgericht arbeidsmigratiebeleid is nu nodig

RONDETAFELGESPREK TWEEDE KAMER 16 MEI 2022

**Position
paper**

Samenvatting

De Adviesraad Migratie (ACVZ) benadrukt de urgentie voor een toekomstgericht arbeidsmigratiebeleid, dat als doel heeft een bijdrage te leveren aan de brede welvaart. Dat betekent dat het beleid is afgestemd op het functioneren van de arbeidsmarkt als geheel en niet uitsluitend op de vraag van werkgevers. Een gecombineerde aanpak is nodig: arbeidsmigratie beter regelen dan nu én investeren in mensen die nu in Nederland wonen. Een toekomstgericht arbeidsmigratiebeleid houdt er daarnaast rekening mee dat een arbeidsmigrant meer doet dan werken alleen en geeft zich rekenschap van de verdere levensloop van de arbeidsmigrant en de gevolgen van de komst van de arbeidsmigrant voor de Nederlandse samenleving. Een nog op te richten interdisciplinair adviesorgaan kan de regering hierover adviseren.

1. Nederland denkt onvoldoende na over arbeidsmigratie

De toekomst kunnen we niet voorspellen, zoals de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne hebben laten zien. Maar dat betekent niet dat we ons niet kunnen voorbereiden op wat komen gaat. We kunnen op een systematische manier nadenken over de toekomst, bijvoorbeeld door huidige trends te signaleren en te beschrijven wat deze trends op de lange termijn voor gevolgen kunnen hebben. Dit geldt ook voor de toekomst van de arbeidsmarkt en de vraag wat voor arbeidsmigratiebeleid daarbij hoort. Maar dat gebeurt in Nederland onvoldoende. We hebben instanties als het UWV, ROA en het CBS die goede arbeidsmarktanalyses maken maar ons arbeidsmigratiebeleid wordt hier niet op afgestemd. Nederland heeft dus geen toekomstgericht arbeidsmigratiebeleid.

Dat wreekt zich op dit moment omdat het werkloosheidspercentage historisch laag is en er in veel sectoren beroepsgroepen zijn die onze aandacht opeisen vanwege het grote aantal vacatures: denk aan beroepen in de ICT, techniek, onderwijs en zorg. Door de vergrijzing zal het aandeel werkenden in Nederland verder afnemen. Tegelijkertijd daalt het aanbod van arbeidskrachten uit andere lidstaten van de EU, vanwege vergrijzing daar, maar ook door toenemende welvaart. Daar komt bij dat Nederland de ambitie heeft om de komende jaren veel huizen te bouwen, de economie te vergroenen en te investeren in de kwaliteit van publieke voorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg. Daar zijn veel arbeidskrachten voor nodig.

Het huidige arbeidsmigratiebeleid is te beperkt. In de Wet modern migratiebeleid, die op 16 februari 2010 door uw Kamer is goedgekeurd, is gekozen voor een uitnodigend migratiebeleid voor kennismigranten (waarvoor alleen een salariseis wordt gesteld) en een restrictief beleid voor andere arbeidsmigranten. Deze keuze is gebaseerd op de gedachte dat we vooral een kenniseconomie zijn die behoefte heeft aan hoogopgeleide migranten. Echter, de laatste jaren zien we ook veel onvervulbare vacatures voor vakkrachten op mbo-niveau en voor hooggeschoolden die niet voldoende verdienen om voor de kennismigrantenregeling in aanmerking te komen (denk bijvoorbeeld aan gespecialiseerde hbo-verpleegkundigen of leerkrachten). Het gebrek aan werknemers in vaak 'essentiële' beroepen heeft gevolgen voor ons welzijn: operaties worden uitgesteld, er is veel lesuitval op scholen, en het risico is dat de energietransitie vertraging oploopt. Toch is dit voor Nederland tot nu toe geen reden om het arbeidsmigratiebeleid te heroverwegen.

Nederland is hierin uniek: veel andere landen baseren hun arbeidsmigratiebeleid op arbeidsmarktanalyses en passen het aan als daar aanleiding voor is. Als gevolg daarvan hebben onze buurlanden Duitsland en het Verenigd Koninkrijk de afgelopen jaren ervoor gekozen hun land aantrekkelijker te maken voor vakkrachten van buiten de EU.

De toekomst is al begonnen. Als we nu geen keuzes maken dreigt Nederland achter de feiten aan te lopen. Ook als we in de toekomst geen arbeidsmigratie uit derde landen willen, zijn aanpassingen nodig. Want volgens de huidige wetgeving zal bij het ontbreken van aanbod binnen de EU het UWV tewerkstellingsvergunningen verlenen aan werkgevers die aan alle voorwaarden voldoen. En voor steeds meer beroepen zijn er binnen de EU nauwelijks werknemers meer aanwezig. Als we wel arbeidsmigratie van buiten de EU willen, dan is het nodig om niet alleen oog te hebben voor de belangen van werkgevers, maar voor die van de hele samenleving. Ook dan zijn aanpassingen in ons beleid nodig.

2. Stel brede welvaartbenadering centraal

Arbeidsmigratie van buiten de EU is het overwegen waard. Maar die zou niet enkel als doel moeten hebben het oplossen van tekorten op de arbeidsmarkt, waarbij werkgevers bepalen wie naar Nederland mogen komen. Dat is te kortzichtig. Het doel zou moeten zijn dat arbeidsmigratie bijdraagt aan de [brede welvaart](#). Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van die van latere generaties en/of van die van mensen elders in de wereld. Een goed functionerende arbeidsmarkt maakt daar onderdeel van uit maar ook de vraag of het aantrekken van arbeidsmigranten het lokale welzijn vergroot. In de brede welvaart benadering wordt een afweging gemaakt van alle belangen die in het geding zijn: van werkgevers, werknemers, migranten en de gehele samenleving.

Wanneer de brede welvaartsbenadering centraal staat wordt ook duidelijk dat arbeidsmigratiebeleid gepaard zal moeten gaan met meer inzet om te zorgen dat mensen die al in Nederland wonen werk vinden en dat behouden. Er zijn nog steeds veel mensen die aan de kant staan, omdat het werken in bepaalde beroepen onvoldoende loont of niet genoeg kwaliteit heeft – de uitval in de zorgsector is bijvoorbeeld groot. Ook zijn er mensen die, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, meer aan het werk geholpen kunnen worden, zoals mensen met een arbeidsbeperking. Ook voor asielstatushouders geldt dat het moeilijk is een (voltijds) baan te bemachtigen. Arbeidsmigratie kan niet dienen als de enige oplossing voor structurele problemen die spelen in sectoren die moeite hebben om personeel aan te trekken en te behouden. Er is vaak een gecombineerde benadering nodig: investeren in mensen hier én in weloverwogen arbeidsmigratie.

Een brede welvaartsbenadering houdt er rekening mee dat arbeidsmigranten onder meer recht hebben op een gezinsleven en ook huisvesting nodig hebben. Een snelle opvolging van de aanbevelingen van het aanjaagteam arbeidsmigranten is voor een toekomstgericht arbeidsmigratiebeleid dan ook een belangrijke eerste stap. Het beleid moet daarnaast rekening houden met de verdere levensloop van de arbeidsmigrant en de gevolgen die de komst van arbeidsmigranten heeft voor de Nederlandse samenleving als geheel. De ervaring uit het recente verleden leert dat arbeidsmigratie in de meeste gevallen tijdelijk is, maar voor een

aanzienlijke groep toch permanent blijkt. De adviesraad [pleit](#) er daarom al langer voor dat alle arbeidsmigranten de gelegenheid moeten krijgen om zo snel mogelijk in te burgeren en de taal te leren, zodat ze daadwerkelijk kunnen participeren in de samenleving en hun kinderen niet met een taalachterstand op school beginnen. Dit geldt niet alleen voor laaggeschoolde arbeidsmigranten, maar net zo goed voor kenniswerkers.

Een brede welvaartsbenadering houdt ook in dat rekening wordt gehouden met het land van herkomst. Inzetten op partnerschappen met landen van herkomst biedt mogelijkheden. Als Nederland hiervoor kiest kan het recente voorstel van de Europese commissie over talentpartnerschappen een mooi kader bieden.

3. Adviesorgaan voor brede welvaart en arbeidsmigratie

De adviesraad [pleit](#) ervoor dat er een interdisciplinair orgaan wordt opgericht bij de overheid of bij een onafhankelijk adviesorgaan dat de Nederlandse regering op basis van een [brede welvaartbenadering](#) adviseert. Dit orgaan zou daarbij diverse groepen in de samenleving moeten raadplegen, waaronder deskundigen, werkgevers, werknemers, lokale bestuurders en burgers. Op die manier kan de regering een weloverwogen, toekomstgericht arbeidsmigratiebeleid ontwikkelen dat is afgestemd op het functioneren van de arbeidsmarkt als geheel en bijdraagt aan de brede welvaart in onze samenleving.